HD WIDENER
HW RJTD 8

Slav 8851.5 -50

Harvard College
Library

FROM THE ESTATE OF

Milman Parry

ASSISTANT PROFESSOR OF
GREEK AND LATIN

Received January 10, 1936

Digitized by Google

O

FRANCUSKOM I PRUSKOMU

RATU

GODINE 1870-71.

PJESME

OCA PETRA BAKULE

Franjevca Hercegovca.

U Dubrovniku.
Naklada tiskarne Dragutina Pretnera.
1873.

Digitized by Google

Slav 8851.5

✓

HARVARD COLLEGE LIBRARY
FROM THE ESTATE OF
PROF. MILMAN PARRY
JAN. 10, 1936

E

Digitized by Google

PJESMA PRVA.

Početak rata. Bitka kod Saarenbrika, Vörtha i Veisenburga. Nijemci posvojiše te gradove; a za tim države Elzaciju i Lorenu.

Vojsku kupi po svoj carevini
Napoleun car francuski silni;
Teške tope, i oružje bojno,
Mitraljače ognjene lumbarde,
Koje steru mrtvih na hiljade,
I u času uništuju vojske;
Napoleun on je prepravio
Izobila, kô za pola sv'jeta,
Uz oružje ognja pakljenoga.
Vojsci daje hranu i odjelo,
Priobilnost praha i olova,
I odredbu rata krvavoga
Car je izdô na četeri strane,
Svega svoga carstva velikoga.
U Parizu, glavnom gradu svomu,
Pred svim v'jećem, naroda i carstva,
Car se zakle svojom sabljom svitlom,
I desnicom u mišici rukom,
I zakle se oružanom vojskom,
Levnim piščim, hitrim konjenicim;

*

Digitized by Google

Pak poštenjem srca francuskoga,
Napoleun on se kune tvrdo,
Malo dalje od tri b'jela dana,
Poraziti prusijanskog kralja,
I on sjednut u njegovu gradu.
Car se uzda u moguću vojsku,
Niti Boga on spominje tužan;
Zato njeg' će i ostavit sama,
Za podrugu svega b'jelog sv'jeta.
Dali zašto silna glava hola,
Nadiže se, i povede vojske?
Kralj prusinski, Vilim ostarili,
Šta sagriši caru francuskomu?
Prusijanski narod i francuski,
Mogući su mimo sve ostale,
Koje hrani zemlja Europa:
Pak da krvi tu postane more,
I tu padnu nebrojeni mrtvi,
Šta prisili cara francuskoga,
Ter na miru da on nemir gradi?
Ta to nije jedna šala mala,
Nit dječinja igra kod oraha,
Dva naroda, kô dva lava ljuta,
Naćerati jednog na drugoga!
Od kad zemlju obilazi sunce,
Nikad tako strahovite vojske,
Nit se biše, nit se iskrviše,
Ko francuska i ta prusijanska.
Pak družina razabranog uma,
Ima mislit i držati tvrdo,

Digitized by Google

Stvar najveću od ovoga sv'jeta,
Radi koje svadiše se ljuto,
Napoleun i Vilime stari.
Dali nije, očinjeg mi vida,
Stvar velika, nego mrva tužna,
Ponositost, sama holost ružna,
Koju francuz pred očima vidi,
I zlom srećom koju isti sl'jedi,
Evo vrelo rata nemiloga.
Još godine šesdeset i šeste,
Po hiljadi i osam stotinâ:
Pruska vojska Austriju svlada,
I Prusija tada se pojači:
I prem ako brez štete francuske,
Napoleun tomu zavigjaše,
Tugje dobro kô da mu hudjaše;
Ovu vatru pakljenu i tajnu
Krijuć hrani Napoleun holi:
Traži zgodu i svegjer nam'jera
Tajna vatra da mu se upali,
Pa Vilima u pepeo svali.
Nu godine sedamdeset ravno,
Po hiljadi i osam stotina,
U mjesecu srpnju žestokomu,
Španjulci se ustaju i bune,
Pak kraljicu Jelisavu zvanu,
Ona više da njima ne vlada,
Odmeću je, i s pr'jestolja turnu:
Nikog neće španjulskoga uha
Da kralj bude, i da zapovjeda:

Digitized by Google

Već iz dvora drugih kraljevah
Oli koga glasovitog kneza,
Traže sebi za kralja novoga.
Proiskaše ovog i onoga,
Tere kneza Sigmaringa grada,
Po imenu kneza Leopolda,
Hohenzoler prizimkom nazvata,
Španjulci ga uzimlju za svoga
Novog kralja, i vladara glavnog.
Leopoldo dostojanstvo prima,
Jer kralj biti nije stvarca mala!
Kada taki potekoše glasi,
Car francuski u srcu se smuti
Ter on knezu Leopoldu pr'jeti,
A i kralju prusijanskom priči:
Neće francuz za kralja španjolskog
Obranoga Leopolda kneza.
To kad vidje Leopoldo kneže,
Pristolja se i krune odriče:
Voli miru, neg i časti i piru.
Piše francuz prkoseć i pr'jeteć
Na Vilima kralja prusijanskog:
Da zakletvu i besjedu kraljsku
On učini svemu sv'jetu javnu:
Kako neće nikad do vijeka
Kraljem biti Leopold obrani.
Na to Vilim caru odgovara:
Knez obrani ništa sa mnom nema,
Nit ja imam svrhu njega vlasti,
Ne mogu ga odbit, il siliti

Digitized by Google

Da on krunu primi, il ne primi;
Ovo samo kunem ti se tvrdo
Da uplivom moga dvora kraljskog
Neće čela okruniti svoga:
A brez mene i upliva moga,
Eto njega, i kako mu drago.
Napoleun kad odgovor primi
On vas planu kao vatra živa,
Krivo sudeć gdje krivice nema,
Pak Vilìmu on u glavu pr'jeti;
A da znadeš pobratime dragi
Napoleun on čime se brani,
Imaš znati da Vilime stari
I Leopold za španju obrani,
Istoga su kućnog prizimenka,
I koljena plemenitog starog;
Dal je davno izpirila svojta,
Jer koljena dvaest i dva ravno
Vilim broji s Leopoldom knezom:
Stvar od ništa kod vedre pameti!
Dali ipak caru francuskomu
Pogibljivo, i čini se krvno,
Da se rodjak kralja prusijanskog,
Kad li, tad li kraljestva se maši.
Nu holosti cara francuskoga!
Malo mu je sve njegovo carstvo,
Nego hoće i još da stareši
Kralju pruskom, narodu španjolskom,
I kô da je sva kod njega pravda:
Na sedamnest vrućeg ilištaka,

Digitized by Google

Brez nevolje, i od samog b'jesa,
Napoleun u Berlin oprema
Rat Vilimu da mu se navisti.
Vilimu je za nevolju ljutu,
Za obranu sveg kraljestva svoga,
I naroda mirnog njemačkoga
Da se brani, i sebe sahrani
Od nemilog svoga nasrtnika.
Vilim reče francuskom ulaku:
— Tvoj gospodar Napoleun silni
Borbu rata po tebi mi javlja;
I ja borbu za nevolju primam. —
Ode ulak, u Pariz se vrnu:
A kralj Vilim svima n'jemcim piše,
Svi da složno ustanu i brane
Otadžbinu, i svoje imanje,
Od francuza lava žestokoga,
Koji n'jemce sve proždr'jet se sprema.
Dali Vilim bogoštovni, stari,
On dok n'jemce na oružje budi,
Ne uzda se u oružje samo,
Nego više u desnicu ruku
Dobrog Boga koji kr'jepi vojsku:
I čuti ćeš, pobratime dragi,
Da Vilimu, i njegovoj vojsci
Bog očito pridobitak daje.
Dal brez Boga kao francuz kani,
Oli s Bogom, kô se Vilim nada,
Vojske vode vojevode prve,
Vilim prusku, isti car francusku.

Digitized by Google

Uz njih jesu kraljevići mladi,
Gjenerali u boju junaci.
Dva naroda, n'jemski i francuski,
Ne toliko što vojvode ljube,
Već francuzi što na pruse mrze,
A berlinci da sve ne izgube,
Oni svoga Napoleuna slave,
A Vilimu ovi jesu v'jerni.
Kao pčele kad zaštite sunce,
Dok se one za maticom suču;
Tako obe strahovite vojske
Za vojvodom one danas nagle.
Vilim hiti da narod obrani:
Francuz hiti da prusim ud'jeli
Novi nauk slobodnosti tužne.
Nego francuz da on rat nav'jesti,
Koga spravan ne bješe podn'jeti,
Prevari ga kleta holost silna.
Vilimu je kao iznenada;
Dali francuz njega nagje spravna,
I ne samo da ognište brani,
Nego na dvor da izturi vojsku,
I ul'jeze u zemlju francusku.
Prus zasio oružan i spravan,
Francuz pako pruske krvi žedan,
Nema kada da sabere vojske,
I udari gdje je štogod tvrdo;
Već udara kud je lakše proći,
Samo da je okrvavit ruke.
Danom dakle prvim kolovoza

Digitized by Google

Mladi carić pred vojskom francuskom
On udari na Saarbriken mali;
U njem bješe malo vojske n'jemske
A grad goljan brez oružja svoga.
Počem n'jemci izbjegoše listom,
A i njeki ostaviše glave.
Tada pogje i sv'jetu se glasi
Mnogo slavan careviću mladi,
Jer on bitku tu odnese prvu:
Lulu ime careviću bješe.
Iz Saarbriken osvojenog grada
Carić misli, i nema sumnje
Vrćem proći do Berlina grada;
Dal evo mu jada iznenada.
Sin Vilimov, kraljeviću mladi,
Careviću on zasio spravno;
Pak on junak ne probire mjesta
Kud bi lakše provuko se s mirom,
Već na tvrdjav veliku, i strašnu,
Vejsenburg imenom prozvanu,
Nasrnuo kraljeviću mladi.
Tvrdjav brane junaci oružjem,
Serežani francuzi izbrani,
I Turkosi, svi kô vatra živa.
Pred njima je glava na oružju
Glasoviti i delija silni
Gjenerao Mak-Mahon nazvani.
Svi se biju kao lavi ljuti,
Dali pruski lovci, i bavarci
Vatru vatrom nadmetnuše strašno,

Digitized by Google

Pogubiše Duć gjenerala,
I Turkosi svoje gube glave.
Iz Vejsburga izgubljenog grada
Mak-Mahon se uputio bješe
Tam u Biču da sahrani glavu.
Al nu pruskog kraljevića vraga!
Za Mak-Mahom u potjeru trči,
I stiže ga tam kod Vörtha grada:
Ter kraljević naćera oružjem,
Mladim pješcim, a i konjenicim,
Junak hoće on da mejdan d'jeli
S francuzima, i turkosim vridnim.
Dan bijaše šesti kolovoza,
Kad kod Vörtha udriše se vojske.
Jur je prošlo šesnest c'jelih satâ
Brez prestanka da se krv prol'jeva,
Nit se vidi koji predobiva.
Dal je sila sili doskočila,
Kraljeviću sreća priskočila,
I pomače s toga mjesta bojnog
Mak-Mahovu nadvladanu vojsku.
Na tom polju teško krvavomu
Dvanest hiljad francuza je b'jednih
Izginulo il dopalo ranâ:
Šest hiljadâ dopade sužanjstva.
Izgubiše trideset topovâ
I šest svojih tužnih mitraljača,
Su dva orla, il barjaka zvana,
Dok kraljević kod Vörtha dobiva,
Prus gjeneral Stajmecom prozvani

Digitized by Google

Saarbriken je ognjem oklopio,
Pak francuze iz njeg izčeravši,
Potuče ih, i ote imanje
Tu na brdu Spišerena zvanom.
Noćnih tmina da nestiže vr'jeme
I gore bi po francuze bilo;
Al i tako jadno i krvavo
Dan svršiše; noću pobigoše,
Sve ostaviv, i ranjene ljude.
Kada n'jemci tako pridobiše
Saarbrikensku, i Vörthensku vojsku,
Onda oni kano poplav grnu,
I francuze gdjegod koga nagju
U tvrdjavam il na polju ravnu,
Nemilo ih gone, nadbijaju.
Pak francuske dv'je države glavne
Elzaciju i Lorenu ravnu
Prusijanci posvajaju redom.
Do vremena o komu zborimo,
Ako n'jesmo izbrojili mrtve
Vilimove i njemačke vojske,
Nije potom da progjoše prazno;
Neg i prusâ mnoštvo glavom plati,
Vilim isti kô kraljević javi.

Digitized by Google

PJESMA DRUGA.

Bitke kod **Metza** i **Sedana.**

Uz dv'je bitke, dv'je države glavne
Mač njemački poda se okrenu:
Sva francuska bolom razboli se
Radi stida, i kvara mnogoga.
Pak v'ječaju u Parizu glavnom,
Napoleun da ne bude vlastan
U upravi rata načetoga:
A Oliv'jer iza cara prvi,
Da se skine, i drugi promine.
Vojsku dakle Bazainu daju,
Gjeneralu velikoga uma:
A na mjesto Oliv'jera vr'jednog
Pelikao da upravlja stvari,
Ne vr'jedniji nego biše stari.
Nadvojvoda Bazain naredi
Svoja vojska da natrag se vrne,
U Salonu sve vojnike skuplja,
Tere onda mejdan da pod'jeli.
Bazaine omjerio bješe
Do Mozele uzmicati r'jeke,

Digitized by Google

Al mu pr'jete dv'je nenadnje vojske,
Jedna prusi u potjeru trče:
Druga, kraljić on sa strane hiti
Bazainu da projde napr'jeda.
Tad se Bazain nagje u t'jesnu
Pak namjeri i Mozelu prići,
I pomicat do Pariza grada.
Na četrnest, zorom, kolovoza,
Bazaine naredio bješe
Preko r'jeke primetnuti vojsku,
I prjelazak jur počeo bješe;
Pola vojske na drugu je stranu,
Druga pola još bijaše amo;
A kad n'jemci granu iznenada,
I nedadu napr'jeda koraka,
Već francuze na silu gonjaju
Da opruže tam ka Metcu tvrdom:
Poslje nego izgibe nevoljnih
Potpunijeh četerest stotinâ.
Na lijevoj te Mozele r'jeke
Dok se krvca francuska prol'jeva,
Knez Friderik i Karlo prozvani,
Pruske vojske soko izabrani,
Dio četa prebacuje preko,
Francuzima preprječuje varke,
Napr'jed neda, a natrag ih zbija
Sablju pruža da se mejdan d'jeli
Bazaine srca junačkoga,
Voli umr'jet neg živjeti sraman,
I okrenu on oružje bojno

Digitized by Google

Na vojvodu Friderika Karla,
Gravelote to je m'jesto zvano,
Gdjeno krvna zametnu se kavga,
Kolovoza dana šesnestoga.
Hode bitka za tri c'jela dana
I francuzi što ih živih bješe
Ubjegoše znojni i krvavi
Megju zide Metca pritvrdoga.
Kolovoza četrnestog dana,
Do osamnest istoga mjeseca,
Il ranjeni oli pogubljeni
Prusâ pade četerest hiljadâ;
Dvaput više francuza nevoljnih.
Al to još je jedna šala mala,
I početak krvavoga mora,
Koje holost zamuti prokleta.
Knez Miroslav sa mnogo hiljadâ
Sve n'jemaca slobodnih junaka,
Metz pretvrdi opaso je redom;
I dan i noć on pomljivo čuva
Bazaine da kud neprovali:
A kraljević prus'janski mladi,
Sa svojizim četam preobranim,
Pomiče se i u Pariz kâni.
I Mak-Mahon jednu misli mudru:
Svoju skupit raspršanu vojsku,
I još uzet čilih, neumornih,
Ter nagrnut jednom iznenada,
Nadbit vojsku Miroslava kneza,
I iz Metca tvrdog obsidnuta

Digitized by Google

Bazaina oslobodit bidna.
To je bilo zamišljeno l'jepo,
Dal zaludu, jer mu pomoć neće.
N'jemci su se domislili varki,
Tere svoje potegoše vojske,
I ne s jedne, nego i tri strane;
Od istoka kraljević Saksonski;
S jedne strane Stajmez gjenerale;
Prus kraljević iza legja pr'jeti.
Mak-Mahu je pogibljivo t'jesno,
Tere krenu ka sjeveru ladnom,
Uprav tamo ka Sedanu gradu,
Misleć b'jedan odtud iznenada,
Udariti i Metz izbaviti.
Dok u'jemcima on nenadnju spravlja
Njeg nenadnja susreta, i zgrablja,
Osamdeset njemačkih hiljadâ
Po sred puta kud Mak-Mahon htješe,
Dakle sada četiri su vojske
Oklopile Mak-Maha nevoljna;
Tere s onom što susrio bješe,
Bitku poče za nevolju ljutu.
Bitku bije krvca se prolije,
Dal Mak-Mahon gubi ne dobiva.
Maasa je tute r'jeka zvana,
Tam preko nje Mak-Mahon se juri:
A ostavi amo u n'jemaca
Svojih dvadest ubojnih topovâ,
I jedanest kletih mitraljača;
Sedam hiljad nevolnji sužanja:

Digitized by Google

Mnogo blaga, kom broja nema;
A još uz to nebrojene mrtve.
Tu Mak-Mahon on nevidi spasa,
Nego samo u Sedanu gradu,
Gdje ga n'jemci opkoliše tvrdo.
Bazaine on iz Metca grada
Triest prvi dneva kolovoza,
Obnoć kuša iz Metca izaći,
I bacit se na sjevernu stranu.
Dal tu sreće Bazainu nema;
Jer n'jemci mu izraniše vojsku
Svrnuše ga opeta unǵtra.
U Sedanu gdi Mak-Mahon kunja,
Tu je i car Napoleun holi.
Ter on na dva ugodnoga rujna
Pogledao sa bedena grada,
Pogledao na četiri strane,
I kad vidi tu njemačku vojsku,
Koja se je zbila oko grada;
Ajme! reče, u sto crnih jada!
Ako n'jemci topovim upale
Živ nas jedan ostanuti neće;
Mi budući sbijeni u t'jesno.
Da udremo na silu prodr'jeti,
Kroz toliku tu n'jemačku vojsku,
Ko će živu moć odn'jeti glavu?
Napoleun prem je ostario,
Opet voli živjet neg umrjeti,
I l'jek nagje tom životu svomu,
Da pridade sebe i oružje

Digitized by Google

Pruskom kralju Vilimu staromu.
Kada Vilim tu poruku primi,
Začudi se lovu iznenada,
Car francuski da dopade jadâ,
Milost prosit, i biti ponizan.
Svoju sablju zlatom okovanu,
Onu koju naoštrio bješe,
Da Vilimu osiječe glavu,
Napoleun nju sada pridaje
U desnicu kralja prusijanskog,
Da njom sječe koga njemu drago
Makar bilo cara francuskoga,
I njegovu u Sedanu vojsku.
Dal Vilimu viša slava biva
Napolunu neosjeći glavu,
Koju pod mač on ponizno sl'jêga
Zato Vilim on životu prašća
Svim francuzim s carom zasužnjenim.
Dal taj život svijeh stade skupo;
Napoleun dok otkupi glavu,
Tužan dade Vilimu staromu
Zdrave vojske u sužanstvo teško,
Osamdeset tri hiljade ravno;
A ranjenih četrnest hiljadâ,
Pridade se francuskih vojnika.
Pak četeri još stotine ravno
Sve topovâ velikih i malih,
Francuz pušća pred Vilima kralja;
I još uz to nebrojeno blago,
Sve oružje vojske zarobljene,

Digitized by Google

I tegobu praha i olova.
Takom cijenom žalosnom i teškom,
U Sedanu gradu izgubljenom,
Napoleun on otkupi glavu,
I ne tužan da uživa carstvo,
Nego da on podnosi sužanstvo
U rukama prusijanskog kralja.
Previdio Napoleun stari,
Da mu više carevati nema,
Nit predobit prusijanskog kralja;
Te mu dvoje ostajaše samo,
Robovati ili poginuti:
I on obra živjeti neslavno,
Neg poginuti boj bijuć sjajno!
Pamet ženska, a nije vojnička,
Slabo srce a nije junačko,
I izdajstvo svojih podložnikâ,
Napoleun ostavi do v'jeka!!!
Što je korist od života sama
Uza život kad poštenja nema?!
Car za carstvo, i naroda diku
Da se svojom on osv'jetla krvlju,
Slava bi mu bila neumrla,
Na carskomu grobu urezana.
Dal se vidi iz posljednih djelâ,
Napoleun i dok carevaše,
Da dostojno ne bijaše slavan;
A danas je već potpuno tavan.
On jur sužanj; a s pristolja zbačen,
Da od koga ne bi jada bilo,

Digitized by Google

Neg od istog svog naroda tužan.
Neće zemlja ni francuzi ljudi,
Od koljena i krvi proklete,
Napoleun otkle izihodi,
Neće nigda da francuskom vlada.
Kao jedna prokletinja grdna,
Napoleun krije se i biga
Izvan zemlje svog nesretnog carstva.
Jučer visok, visoko misljaše
Da sva pred njim drhće Europa;
Al ne danas toga mogućega,
On se krije, drhće od svakoga.
Kamo kruna, žezlo, i pristolje!
Tužni care zašto si brez carstva?
Odgovara višnjeg Boga pravda:
Napoleun premloge ucvili
Ili sobom, ili po drugomu,
Uništi im krune i kraljestva:
Stigoše gà suze pravednijeh
I sad trpi zlo činjeno prije.
Pravda hoće da svakome plati,
Ko zlo čini da mu zlo i vrati.

Digitized by Google

PJESMA TREĆA.

Carica brez carstva. — Općenarodna vlada u Francuskoj. Strasburg, i Metz padaju. — Opsida se Pariz. —

Car francuski kad povede vojsku,
Iz Pariza glavnog grada svoga,
Da satare kralja njemačkoga,
Svojoj ženi, carici francuskoj,
Eugeni po imenu zvatoj,
Car ostavlja ter da zapov'jeda:
U Parizu, i francuskoj vladaj.
Dali kako u Sedanu gradu,
Car francuski carevati svrši,
I rob posta kralja prusijanskog;
Carica se svomu jadu sjeća,
Na pristolju da joj nema stana.
Tere obnoć, i s pomoćju tminâ
Kriomice, i kô nepoznana,
Iz Pariza, i zemlje francuske,
Puna straha, i jada mnogoga,
Traži mjesto da život učuva.
Jučer bila carica moguća,
A danas je pribiguša tužna ...
Ljucke slave, vigj' ljuckog varanja!

Digitized by Google

Vrlo ti ste vi nestalne klete ...
Tog vremena na četiri rujna,
U Parizu gospoda izbrana,
Rascariva obitilu holu
Bonaparte, od davna prozvanu;
Od koje je Napoleun krvlju.
Dakle v'jeće Bonapartu smeće,
Nek se više ne uzda u carstvo:
Onda v'jeće novu vladu meće
Opće-vladu, odavna prozvatu:
Koja no se iz primnogih sklapa
Izabranih ljudih iz naroda.
Taka vlada nije više carska,
A ni kraljska, nego je narodska.
Sada dakle, i od ovi dobâ
Francuzi su poso zauzeli,
Narod sobom da francusku brani,
I nadjača narodu njemskomu.
To je želja, i nada francuska,
Dal zaludna kô i ona prva,
Napoleun dokle rat vogjaše.
Dok francuzi narodnjake kupe,
Od najmlagjeg do najstarijega,
I stavljaju pod oružje ljude,
Ter da prusa turnu iz francuske:
Kralj njemački, stari Vilim mudri,
On francusku zarobljenu vojsku
Tam u mjesto kraljevanja svoga
Tamo šalje da robuje teško;
A proklinje cara francuskoga

Digitized by Google

S koga oni dopadoše jadâ.
U tvrgjavi Vilelmshöhu zvanoj
Napoleun zatvoren i čuvan,
Skrušuje se za gr'ješine stare.
Kad Vilime roblje namjestio,
O tom radi hitro, i neladi,
Da njegove jurve slavne vojske,
Višu slavu i novu predruže,
Osvojivši Pariz plemeniti,
S kojim francuz puno slavan leti.
Ništo mrže francuzima bidnim
Nego Vilim da u Pariz ugje;
A Vilimu ništa draže nema,
Neg u Pariz da uvede vojsku.
Napinje se jedan pram drugomu;
Francuz vojsku a i hranu zbija,
Hitro radi niti se odmara,
Da je Pariz na obranu spravan.
U Parizu gradu velikomu
Mnoštvo sv'jeta, dva miljuna c'jela.
I to narod uzda se i sprema
Živ ne dat se prusu nemilomu.
Prus povuče svoje vojske silne
Iz Sedana i iz drugih m'jestâ,
I te vojske ne idu korakom,
Nego lete kô sokoli sivi,
Da se umah kod Pariza najdu,
Da ga biju prahom i olovom,
Oli teškim prisile ga gladom.
Za pet dana zasebice redom

Digitized by Google

Stiže vojska kralja njemačkoga
Od Sedana dalekoga grada,
A na pogled Pariza hologa.
Dan deseti on bijaše rujna,
Kada n'jemci dovrviše prvi
Pod tvrgjavu parizkoga grada.
Kao u čas nenadnji i brzi,
Tri stotine potpunih hiljadâ
Pruske vojske k Parizu dovrvlja.
Od desetog do dvaestog rujna,
Trista hiljad vojske Vilimove
Vas je Pariz opkolilo redom;
Dal je Pariz prostorija silna
I mnoge su tvrgjave, i klanci;
Ter vojnikâ to trista hiljada
Nije dosti kolik poso pita,
Opsidnuti, kamol posvojiti.
N'jemcu dakle nevolja je tvrda,
Ol u Pariz da on i nedrne,
Ol da čeka i uzdanje hrani,
Strasburg tvrgjav da on nju nadvlada
I da Metc se njemu preda tvrdi
Ter i one vojske uboite
Da prelete ka Parizu gradu,
I topove svuku strahovite
Tere uzmu Pariz ponositi.
Dvaest osmog, u mjesecu rujnu,
Siplju vatrom n'jemci neumorni
Na Salisburg tvrgjav oružanu
Tvrgjav brani Uhrić gjenerale

Digitized by Google

Glasoviti na oružju bojnom.
Dali jača nejaču priteže:
Jerbo n'jemci iz teških topova
Sasuli su polovinu grada
I zidove provalili tvrde.
Vidi Uhrić da mu druge nema,
Nego sebe i svu svoju vojsku
Izgubiti, il se podložiti.
B'jeli barjak na gradu se vija,
Milost Uhrić u n'jemaca pita,
Top umukne, i oružje bojno.
Ter francuza sedamnes hiljadâ,
I pred njima Uhrić gjenerale,
Već su sužnji glasovitih prusâ:
A tvrgjava i što u njoj biše
Sve je roblje kojim prus se diči.
Osamdeset i devet godinâ,
I stotina cjelovita puna
Jur vremena izašlo bijaše
Da Strasburgo tvrgjav ognjevita
Svakom živu ona odapriše:
Pak sad pade od desnice snažne
Pruske vojske, i oružja bojnog ... —
Ej Strasburgo uzdanje francuske!
Tebe tvoja tvrgjav ne sahrani —
Sad još sama tvrgjava je tvrda
Opsjednuta, dali nedobita
Tvrgjav Metca, mnogo strahovita,
Nju su prusi opkolili redom,
I vojničkim opasali lukom,

Digitized by Google

Bazaina i njegovu vojsku
Namislili prisiliti gladom
Il na polje izmamit ga ravno
I odn'jeti sreču na oružju.
Udrit pako na tu tvrgjav strašnu,
Mudar n'jemac on ti se ne sprema
Jer Metcovi silni bedenovi,
Oni jesu tako oružani,
Da i gledat to je mnogo strašno
Kamol nije pod topove doći,
I penjat se uz bedene grada:
N'jemac neće on da gubi vojsku
Brez dobitka i poštenja svoga;
Mirno s'jedi, Bazaina čuva:
Čuva pute i ulaske grada,
Ništa zdvora da tam uljest' nema;
A ni vojska brez mrtvih je glavâ,
Da iz grada nikud ne proviri.
Sedamdeset jur je prošlo danâ
Od kad n'jemac Bazaina čuva
Da g' ulovi, il umori gladom.
U to vr'jeme opsidnuća tvrdog
Više puta Bazaine srne,
I udara na njemačku vojsku;
Dali nigda on te sreće nema
Da raskine on obruč tvrdi
Od n'jemaca kojim je no stegnut.
Bazaine štogod češće srne,
To se u Metc slabiji povrne,
Ostavivši tam na polju mrtve,

Digitized by Google

I vojnici dopadnuvši ranâ.
Što će junak čemerna mu majka!
Vojska mu je ogladnjela gladom
Jedva visi, i jedva mu dihše,
Kamol hoćeš da se s n'jemcim bije?!
Ni je druge, glad očiju nema:
Sedamdeset i prvoga dana,
Iza teškog opsjednuća grada,
Bazaine n'jemcima otprema
Tužne ključe od tvrdoga grada:
N'jemac ključe sa veseljem prima;
Nije samo što se Metc predaje,
Neg još n'jemska da povrvi vojska
Ka Parizu jurve opsjednutu.
Bazaine prvi gjenerale
Pak sva vojska za njim povrvila,
Objesivši ruke, bez oružja,
Njemcima se robovi predaju,
Milost prose da ih puste žive.
I ne misli, moj sokole sivi,
Tu francuzâ da maloća bješe;
Neg toliko, da je ruglo grdno
Što ih danas zasužnjene kažem.
N'jemac broji stotinu hiljadâ
Pak hiljadâ sedamdeset ravno
I suviše tri hiljade bidne;
Toliko je te vojske francuske
U tvrdomu Metcu zarobljene.
Osta njemu sve oružje pusto
Sv'jetle sablje, a i puške skupe,

Digitized by Google

Broj premnogi da mu kraja nema.
Sve golemih velikih topova
Kô no munjâ, oli kô gromova,
Četer puta po stotinu broji;
Toliko ih sad u n'jemca stoji
Što na Metcu on posvoji tvrdom.
Pram tolikom vojskom, i oružjem
Koliko je u tom Metcu bilo
Crna praha i olova teškog?
Koliko li tih vojničkih spravâ?
I koliko premiloga blaga?
Golemoću ko bi kazat mogo!!!
Neg ko sluša oni me i pita.
Tol'ka vojska vatrenih francuzâ,
Nijel mogla polu uzet svijeta?
A njemcima pedeset hiljadâ,
Ne može im ni odbiti perja!!!
Ne znam, ne znam, da odgovor vratim:
Neg francuzi izdajom sapeti,
Oli prija od Boga prokleti,
Objesiše ruke, i oružje;
Sram primiše prid Metcom pretvrdim,
Koji svemu jest za čudo sv'jetu ...
Pak pri ovom dogagjaju strašnom,
Što bi druge mi brojili bitke
Na stotine i sve izgubljene,
Pred oružjem kralja prusijanskog?
Neg ajdemo da sreću vidimo
Kod Pariza opsidnuta glavnog.
N'jemac tamo svoje zbija vojske,

Digitized by Google

Parizane kô u toru ovce,
Sve ih paše sa četiri strane.
Parizani sve baciše misli
I latiše za oružje bojno,
Svi su oni poginuti spravni,
Al krvnika da ga skinu s vrata.
Što je dosad n'jemac poharao,
Zarobio, i odnio blaga,
Što je prostro nebroje mrtve,
To nežale parizani kleti;
Nego žalost tu imadu samu,
I boje se neizmjernom sramu,
Da im n'jemac Pariz ne prisvoji.
Tako misle parizani bidni:
A u supor niemčeve su misli:
N'jemac do sad učini se slavan
Pred narodim ovog svega sv'jeta,
Što nadjača cara francuskoga,
Tri stotine pedeset hiljadâ,
Što njegovih zasužnji vojnikâ,
Što krv proli iz francuskih žilâ,
Na potoke i na r'jeke mutne,
Što posvoji vojničko oružje,
Što gradove, sela, i varoše,
Što ugrabi nebrojeno blago;
Sve kod n'jemca to je stvarca mala;
I sad voli da ga nije živa,
Neg u Pariz ne uljesti slavom.
Mjesecovi nastali su zimni,
Kiša, i snijeg, i ledovi teški

Digitized by Google

Tuku n'jemca kod Pariza grada;
Dali n'jemac pod takim udarcim
On ne slabi i bolje se tvrdi.
Koliki je Pariz na okolo,
Svega ga je niemac opkolio
Svojom vojskom i oružjem bojnim.
Nikud u grad, nikuda iz grada
Ne da njemac da se živu projde.
Dva miljuna oli više sv'jeta,
U Parizu opsidnutu cvili;
Strah uzeše parizani b'jedni
Više od glada, neg oružja bojnog;
Jer pod takim opsidnućem teškim,
Ako ono mnogo se udulji
Nema Pariz da se on prehrani
A glad bolest ljekarije nema.

Digitized by Google

PJESMA ČETVRTA.

Pariz u opsidnuću, zalud odbija nijemca, i zaludu s nijemcom pogodbe nastavlja; pak nemogući više trpjeti glad, predaje se, i njemčeve pogodbe za ljutu nevolju prima.

Ej Parize mogući, i holi!
Velikih li ti dopade jadâ,
Jer dočeka skupoće, i glada
Pod opsjedom kralja njemačkoga.
Eto n'jesu dva mjeseca danâ
Od kad n'jemac tebe vojskom stegnu:
I tvoji su potavnili sinci,
Kô po smrti običaju mrtvi.
Mnogo hrane u tebi je bilo;
Dali mnoštvo tolikoga sv'jeta
Sve izide, sve do mrve klete.
Što koristi da ko ima parâ,
I što daje groša pet stotinâ,
A za oku najgorega mesa
Od magarca, il od konja kleta;
Kad ne može ni da litru najde?!
Dali tvoji prenevoljni sinci
Prije nego zaplate od glada,
Mnogo putâ pri nevolji ljutoj,
Udaraše kô na vatru živu,

Digitized by Google

Na oružje kralja njemačkoga:
Dal zaludu žalostna im majka,
Neodbiše kralja njemačkoga,
Nego svoje pogubiše glave.
I ne spr'jeda iz Pariza grada
Udaraše na njemačku vojsku,
Neg francuzi i zdvora, i straga
Oboraju oganj, i oružje
Na Vilima dušmanina svoga.
Dal zaludu i ta im je varka;
Francuzi bi svi zginuli prvlje,
Neg njemačku pomaknuli vojsku.
Loirska je vojska izabrana,
I francusko pouzdanje prvo:
Ova s n'jemcem za četiri dana
Udari se vatrom i oružjem;
Al i ova dobre sreće nema
Sedam hiljad jer ostavi mrtvîh
Na bojištu jadnom i krvavom,
I predade n'jemcima u ruke
Grad Orlean bogati i l'jepi.
U to vr'jeme izletio bješe
Iz Kaprere mjesta rodjenoga
Garibaldi talijan opaki,
I sa sobom on poveo vojsku,
Talijance dobrovoljce zvane,
Od zla oca, a od gore majke,
Ter da oni francusku obrane
Od Vilima, i njegovîh silâ.
Dali komar, il mušica mala

Digitized by Google

Prija lavu dodijat će teško,
Nego n'jemcu Garibaldi holi,
Koji srca junačkoga nema.
Već družino da se razum'jemo:
Što imade francuskoga carstva
Tamo izvan poglavitog grada,
Niti može hranom, nit oružjem
Da Parizu pomogne se tužnu.
Pariz pao u najdonje grane,
A najprvo od velikog glada,
A za time od oružja teškog.
Jadno stanje parizanâ tužnih!
Svako srce žali ih obilno:
Ter je zato što sve vlade redom
Knjigu pišu kralju n'jemačkomu,
Da zastavi pucat iz topova,
I mahati brijatkinjom čordom,
Da se više krvca ne prol'jeva.
Dok Vilimu tako kralji pišu;
Opet pišu i vladi francuskoj,
U Vilima da zapita mira.
Mirovati i Vilimu drago,
A francuzim nevolja je ljuta,
Mir iskati oli izginuti
U Parizu, od nemila glada.
Mir francuzim Vilim obećaje,
Dal ih c'jeni kô je njemu drago.
Dv'je države od francuza pita,
Elzaciju i Lorenu zvanu.
Drugo hoće pet miljardâ blaga;

Digitized by Google

Odma miljard da mu Franca plati:
Na četiri da interes daje,
Dok i ova potpuno isplati,
Tri godine kada se navrše.
Miljard nosi hiljadu hiljadâ;
Pak da znadeš koliko je blaga
U sve n'jemac što od France pita;
Dvanest hiljad potpunih tovarâ,
I tovarâ sve suhoga zlata,
N'jemac Francu on toliko c'jeni.
Pa Vilimu još se malo čini,
I on hoće da Francia primi
Hranu davat Vilimovoj vojsci,
Koja ima u gradovim stati,
U gradovim francuskoga carstva,
Dok Francia c'jenež ne isplati.
Nečuvena pogodba priteška,
Koju Njemac od Francie traži!
Pak i ovo Vilim hoće stari,
Ol na silu, i s oružjem bojnim
U grad uljest, u taj Pariz holi;
Oli ako s francuskom se smiri,
Opet hoće da u Pariz udje,
Kao slavan na oružju bojnom.
Do ovoga časa nesretnoga,
Francuska je u crno zavita;
Ona plače nebrojenu vojsku
Pobijenu oli zarobljenu,
Ona ti je opljenjena strašno,
Izgubila blago, i oružje;

Digitized by Google

Gotov legla, jer je iznemogla,
Ratujući, i uzdržeć vojsku:
Ipak sada po vrh svijuh jadâ,
Nema mira bez cijene skupe;
Dvanest hiljad tovarâ dukatâ
Red je dati, oli poginuti
Od oštroga maća n'jemačkoga:
Red pušćati dušmaninu svomu
Elzaciju, i Lorensku kletu:
Red je hranit onu istu vojsku,
Koja Franci svu slavu odnimi:
Pa red pušćat Vilima i vojsku
Da ponizi holost parizinsku.
Prama glavom naroda francuskog
Sve je ono što mu Vilim pita:
Ter se narod i kupi, i v'ječa,
Ol imade dati, ol umrjeti.
Dal većina ona tuda sm'jera,
Da se dade štogod Vilim traži:
Ter većina misli i govori:
— Sve je lakše dati neg umr'jeti,
Od bljedoga glada nemiloga —
Opće-vlada što francuskom vlada,
Ona vješto umakla se bješe
U grad Verselj, otkle zapov'jeda
Svoj Francuskoj, i Parizu gradu.
Uvjet veže, i ugovor tvrdi
Svojim pismom i pečatom sjajnim,
Da će dati kralju n'jemačkomu
Elzaciju, i Lorenu ravnu:

*

Digitized by Google

Da će dati svu mnogoću blaga
I njemačku još hraniti vojsku,
Dok ne plati dugovanje teško:
I Vilimu da je prosto ući
Baš u Pariz, i uvesti vojsku.
Taj ugovor sa obedvje strane
On je primljen, i potpisan zbiljno:
Od n'jemaca jer im bješe drago;
Od francuzâ za nevolju ljutu.
Po tom Vilim da želju izvrši,
On u Pariz unilazi slavan:
Parizanim on svim kaže redom,
Da ne imade sile ni junaštva
Da se brani, i da se sahrani
Od mogućeg htjenja božijega.
Ko bi reko u malo mjesecâ,
Premoguće to francusko carstvo
Da će pasti u dug, i sužanstvo!
Mislili su svi francuski ljudi
N'jemca srknut kao vodu ladnu,
A kad n'jemac sve francuze srknu,
Tom se čude svi narodi redom,
A najviše Pariz i Francuska.
Mislilo se, i držalo tvrdo,
Megju nami da neima carstva
Ter da samo na mejdan izajde
Francuskomu carstvu mogućemu;
A kad evo kraljić prusijanski,
S moćju Boga i naroda svoga,
Tako stuče francuza hologa;

Digitized by Google

Pak da mučno za ovoga sv'jeta,
Da izl'ječi rane smrtonosne.
Od mjeseca prošastoga rujna,
Do prvoga mjeseca ožujka,
Pade slava, i pade oružje,
Pade narod, i izgubi blago,
Zašužnji se, i zaduži teško
Sva Francuska, kô sirota b'jedna!
To je žalos golema i kleta,
To je uzrok nebrojenih štetâ,
Koje nebo na zemlji pripušća,
Rad opakih a ne dobrih dilâ ....
Kada Vilim francuze podjarmi,
Da se bave o sebi nevoljni,
A da plate dugovanje teško,
Koje do sad nikad se neglasi;
Onda Vilim veseo i dičan
Povraća se ka Berlinu svomu.
Malo vr'jeme zatim postanulo;
Iz državâ sve Njemačke redom
Skupiše se poglavice vrsne,
I Vilima prusijanskog kralja
Obiru ga, a i časte l'jepo,
Nazvavši ga Carem općeniem
Sveg naroda mnogog n'jemačkoga.
Imo samo pod sobom kraljestvo,
A sad ima svekoliko carstvo:
Tako igje, visoko se diže,
Bog i sreća kad komu priliže.
Nova kruna n'jemačkoga carstva

Digitized by Google

Doisto je mnogo plemenita,
Plemenita i još uzorita,
Jerbo ona jedini i brani
Čitav narod n'jemačkoga uha.
Skupo stade to n'jemaca carstvo;
Dali sloga, naroda jedinstvo,
Po prigodi rata francuskoga,
Plaća n'jemcim dobro i obilno.
U ovomu ratu preteškomu,
Po francuze pako nesrećnomu,
Mnoštvo osta njemkinjâ sestricâ
Brez svog brata, dragog milovanja:
Mnogo osta ucviljenih majkâ
Koje mile izgubiše sinke;
Mnogo osta udovicâ tužnih
Brez svog muža, v'jernog pouzdanja;
Mnogo osta hčeri i sinovâ
Siroticâ brez miloga oca.
To je žalost, i rane su teške,
Dali rane koje će zaresti,
Dali žalost koja hoće proći,
I do malo spominjat se neće,
Rad općenog dobra narodnoga ....
Nego evo brez lijeka ranâ
Na francuskom razrušenu carstvu!
Jer izgubi putem ratovanja
Svoju vojsku, kojoj broja nema,
I suviše zaduži se teško:
Svako zlo je ratom dostignula
Ni najmanjeg dobra ne dobila,

Digitized by Google

Tužna Franca, crna, i čemerna!!!
A kam' ono veličanstvo sjajno?
Kamo c'jena velikog poštenja,
U kom biše Francuska od prvo?!
I to je nju sad minulo tužnu:
Što je tekla za puno vjekovâ,
Sve izgubi u malo mjesecâ,
Rat počimljuć od svog b'jesa sama.
Zlo te stiže o Franco nevoljna!
Dal iza zla i gorem se nadaj;
Jer i većih dopanućeš ranâ,
Ne od ruke tugjinske, i n'jemske,
Neg na žalost, i na rugo veće,
Tvoji isti zaklat će te sinci,
Nezahvalni otadžbini majci.

Digitized by Google

PJESMA PETA.

Rat prusko-francuski svršuje: u Parizu buna francuska počimlje i francusku zacrnjuje.

Koliko je pod nebesim sv'jeta
Ljuskog srca, i bistroga uma;
Svak uzdahnu i procvili gorko,
Rad zgagjaja mnogo nesrećnoga
Sve francuske, i njezina grada
Plemenitog, a i velikoga
Stolnog grada Pariza kitnoga.
Ratovanje prusko i francusko
Sve mogućstvo u Francuskoj stuče,
I svu tužnu u crno obuče.
Osta njojzi pouzdanje samo
Gor kod Boga, i naroda svoga;
Da u miru narod skladujući,
Makar kazno, da bi mogo poći
K oživljenju dobra općenoga.
Svega sv'jeta želja, a i nada
Ta bijaše vruća, i srčena
Da Francia u miru se vlada.
Al na svima nenadnjih je jadâ:
Na početu ožujka mjeseca,

Digitized by Google

Sedamdeset i prve godine,
Po hiljadi i osam stotinâ;
Ištom rat se umirio biše
Prusijanski, i francuski kleti;
I kralj Vilim iz Pariza grada
Ištom bješe iznio korake,
I potego svoje silne vojske,
Da putuju ka Berlinu gradu:
Kad u stolnom gradu francuskomu,
U Parizu nevoljnom i tužnu,
Ustaju se na oružje ljudi:
Ter narodnoj, i općenoj vladi
Oni pr'jete, topovim se štite ...
Stari Tier, vladino uzglavje,
Prava dika puka francuskoga,
Sve načine najzgodnije traži,
Da brez krvi i domaćih ranâ
Mir postavi, i uredbu grada,
Dali ljudma srca opakoga,
I nam'jene najgore od sv'jeta,
Zaludno je dobro nukovanje;
Zalud vlada iz Verselja piše,
Zalud moli, zaludu i pr'jeti,
Na zlo svako ostali su spravni,
Pripravniji nemili umriti,
Nego svojoj podložit se vlasti.
S poglavicom ustanka opaka,
Posr'jedi je ta narodna g a r d a;
Hoće reći, izabrani ljudi,
Pa da paze reda i ureda;

Digitized by Google

A sad oni preko svakod reda,
Zasjeli su kod topova bojnih,
Na Montmortu, tako mjestu zvanom,
U Vileti, i Belvillu l'jepom:
Zasjeli su, a i jesu spravni
Po Parizu udarati zrnjem,
Pariz orit, ubijati ljude,
Koji god su prijatelji vlade.
Dali ovi buntovnici grubi,
Čim se brane, pak da tako rade?
Ko me sluša oni me i pita.
Evo čime, pa uprav ničime:
Buntovnicim nije bilo drago,
Da francuzi s prusom se pomire.
Za to oni svoju vladu krive,
I pr'jete joj iz teških topova.
Bunitelje kô da ljubav žari
Za poštenjem naroda francuskog.
Za imanjem, i za onim blagom,
Koje vlada dati obećava
Nadmetniku caru njemačkomu.
Dal do malo dana poznaćemo:
Da ne žale ustaši pariski
Nit naroda, nit imanja svoga,
Nego žale što je mir utvrgjen:
Tere n'jemac nije popalio,
I iz topov nije izorio
Grad pariski i što njega kiti.
Sedamnesti stigo je ožujka,
I ustaši sve većma se žeste,

Digitized by Google

Zgrću tope, i oružje bojno,
I oni se mnogo uzmnožaju,
Općevlada pripuna je jadâ,
I privigja da brez krvi nema
Nema mira za Pariza grada.
Stari Tier, i općena vlada
Opremaju oružanu vojsku
Da ponizi ustanak pariski,
I otme im tope i oružje;
Udri vojska i sa srećom prvom,
Opkolivši one bunitelje,
Tri, četiri potpune stotine
Uhvati ih, i u zatvor stavi.
Dal ustaše to ih ne ponizi,
Nego većma uzmnoža, ražari,
I još š njima i narodna garda,
Na osamnest ožujka mjeseca,
Neda vojsci dohvatit topova;
Nu da pače buntovnici, s gardom,
Nadjačaju, i nadbiju vojsku;
Neka vojska bježi u natrage,
Neka druga položi oružje
I postade buntovnika robje.
Istog dana, a u deset sata,
Gracka straža, ol nesretna garda,
Niti zvana, nit tamo poslana,
Tam se sleti gdi se ratovaše,
I buntovnici tere posvoj'še
Pravosugja dvor golemi, tvrdi.
Pak ustaši ni dužne ni krive,

Digitized by Google

Pogubiše vojske gjenerale,
Baš Lekomta, i Tomasa tužna:
Ter njihovo još i mrtvo t'jelo
Nagrdiše, rižuć svakojako,
I vucajuć ko mrlinu gadnu.
Gjenerala i dva pomoćnika
Ubiše ih i grdiše t'jelo.
Na devetnest ožujka mjeseca
Iz Pariza Vinov gjenerale,
On sa svojom vojskom prestrašenom,
Jutro rano iz Pariza šika,
I on b'ježi ka Versalju gradu,
I sjednici općevlade prave.
U Parizu više vojske nema,
Sama garda, i ona nev'jerna,
S buntovnicim o goremu rade.
Buntovnici mah su zauzeli,
Posvojili m'jesta brzojavâ,
Sva služenja nevoljnoga grada
Oni prave po načinu svomu,
I po v'jeću od njih odabranu.
Buntovnici oni sebi sude
Nit poznaju te narodne vlade:
I garda se iz Pariza sprema,
Da udari na Versalju spravno
I uništi tu općenu vladu.
Taki tužni dotekoše glasi
Do Verselja i Tiera starca;
Tere vlada četeres hiljadâ
Skupi vojske mladijeh momaka,

Digitized by Google

Na obranu i vlade i grada:
Pred vojskom je Vinov gjenerale.
Bunitelji kad su razabrali,
Kod Verselja da imade tvrda,
Onda oni prom'jenuše miso
Nepomicat iz Pariza grada,
A ne dati da Tier zavlada
U Parizu velikom, i glavnom.
U Parizu uprav nesretnomu,
Nema više uprave ni reda,
I broj ljudih preopake misli
Od čas do čas uzmnožaje strašno
Kao jedna potočina mutna
Iza dažda, koji pade naglo,
Grad Pariz je, grad sloboda tužna!
Dali tute tog sloboda nema
Izvan samo za opake ljude
Sve činite što je zloči drago
Buniteljâ to je temelj prvi,
Ne trpiti ni da se spomene
Bog s nebesâ, da i zemljom vlada;
Neimat cara, ni drugog vladara,
Nit zakona od ovoga sv'jeta;
Biti uprav jedni razuzdanci,
U sve po sve jedni neznabošci,
Bunitelji samo o tom rade.
Neimati kralja, ni otara,
Buniteljâ sva je u tom svrha.
Ova vrsta izroda ljuckoga,
Ti ne misli pobratime dragi,

Digitized by Google

Da se i ona ištom porodila:
Počela je još godinâ davnih;
Od Kaina srca opakoga,
Koji ubi brata pravednoga;
Od Kaina i koljena svoga
Do današnjeg u Parizu dana,
Odmetnici božijeg otara,
Rušitelji zakonâ, i kraljâ,
Vazda jesu na vom sv'jetu bili,
Dobre ljude progonili.
Vrag š njima je, i oni su š njime,
Zato oni i noćju, i danom
O zlu rade očito i tajno.
Oni su se svom zaklęli vragu,
Njem su dali i dušu i t'jelo:
Pak ne mogu ni promislit samo,
Ako nije grješno i opako,
Kainovci preopaki sinci.
Sto imenâ i sto nazivakâ
Uzeli su i na se navukli,
Sto različnih licumirnih kožâ,
Kako koju primiše od vraga
Da pod runom jedne ovce blage
Bolje skriju nemiloga vuka.
Da vam brojim sve djavlije varke,
Sva imena i paklene pute,
S kojim ono zlobni kainovci
Služiše se, i danas se služe,
Nije poso za naši gusalâ.
Hoću pako da vami ukažem

Digitized by Google

Ono ime pakleno opako,
S kojim danas u Parizu tužnu,
Bunitelji svako dobro kvare.
Komunisti, naški — Općenjaši —
Bunitelji pariski se kažu:
To jest, gadna nakaza od sv'jeta
Koja ništa u seb' ljuckog nema
Dot obličje t'jela zdvoranjega:
I koja no ništa nepoznaje
I nijedan zakon nepoštuje,
Ni naravni, a kamo li kraljski;
Koja mrzi gor na Boga prvo,
Na misnike i njegovu crkvu
Nosi zlobu kâ pako gorući ...
Crno kaza, nakazno, i ružno;
Dal sve crnje i ružnije biva
Kainovci, ili općenjaši
Što radiše, i danas što rade,
U Parizu gradu nesretnomu.
Kain ubi jednog brata samo,
Općenjaši na hiljade mrtvîh
Prostiru ih po ulicam grada,
U Parizu žalostna im majka!
Nadbiskupa, poglavara crkve,
Bacaju ga u tavnicu tavnu,
S njim biskupa i mnogo misnikâ
Zatvoraju, muče, i progone.
Dal ne samo bezgrješne misnike,
Neg i neke dobre svjetovnjake
Preko svake dosude i pravde

Digitized by Google

Zatvoraju kô najveće krivce,
Robe kuće, otimlju imanje,
Gore nego razbojnici rade.
Opaki je nauk općenjašâ,
Da nikoga nema gospodara,
Bilo dobro ovog il onoga:
Ista žena da nije vjenčana
Samom jednom pak da bude v'jerna:
— To je tvoje a ovo je moje —
Ne dadu to reći općenjaši;
Šta mu drago i čije mu drago
Valja reći — sve je ovo naše — !!
Po nauku takom preopaku
Općenjaši, pariski ustaši,
Dodijali Bogu i čovjeku,
Tere vlada iz Verselja grada,
Ona šalje Vinov gjenerala,
S njim topove i oružje bojno
Ter gjeneral da udari spravno,
Oslobodi parizane tužne
Od ustaša grubih usilnikâ.
Parizani koji no su virni
Prija Boga, pa i svakom redu,
Vruće mole, k nebu dižu ruke
Za dobitak općevladne vojske,
A srušenje vražijeh sinovâ
Općenjaša, teških usilnikâ.
Općenjaši pod gjavlijem krilom,
Oni čine ovo strašno v'jeće!
„Ako, vele, nas dobije vojska,

Digitized by Google

„Ne žalimo da mi poginemo!
„Neg tražimo kako ćemo spravno,
„Vas grad Pariz u plamen obući ...
„Svima slatko bit će nam umr'jeti
„Ako bude ognjem izgor'jeti
„Ovi Pariz koji Francu kiti!!
Po tom v'jeću iz pakla uzetu,
Općenjaši sve primeću nugle,
Kamen-ulja pa da svaku kapcu,
Preda se je uzmu, i posvoje
Za što traže? Daj ko pitat smije!
A općenjaš koji svaki znade
Da će uljem pol'jevati dvore,
Da će uljem nal'jevati zrnje,
I bacat ih iz topova teških,
Plamen dati nesretnomu gradu;
Oni vješto zamamljuje ljude,
To premnogo sakupljeno ulje
Da će služit veselju općemu,
Koje dati općina nam'jera.
Kamen-ulja mnoštvo je bačava,
A i drugih suda svakojakih,
Sve pod rukom tavnih općenjašâ ...
Dok u gradu to se tako svija;
Spravno vojska na Pariz nasrnu,
Ustaši se štogod mogu brane,
I pariska izvjerena garda:
Pak i mnoge žene preopake,
Oganj pale na vladinu vojsku ...
Dal je ozgor odregjeno bilo,

Digitized by Google

Na dvadeset i četiri lipnja,
Da ustaše nadbila bi vojska.
Žali pàko i njegovi v'jerni
Općenjaši, zlobni i nemili;
Tere onda u 'no kamen-ulje
Zamakaju rukovete s'jena,
A štrcaju po gragjama uljem,
Pak snopićim u ruci gorućim
Vatru daju zgragjam polivenim.
Kamen-ulje kada vatru primi,
Tako gori naglo i opako,
Ti bi reko da je drugi pako.
Neke zgrade jur plamen obuka,
Oni gore, pomoći im nema;
Užižu se druge od njih redom,
Jerbo v'jetar koji puše naglo,
Na daleko plamenom zasuče;
I kud plamen ne može da liže,
Kamen-ulja onda ga poliva
Napunjeno zrno, upaljeno,
Oli ustaš iz strcaljke snažne
Uljem pospe, pak mu vatru daje.
Ele v'jetar, i kameno ulje
Tako požeg pribivanjim daje,
Da bi reko da vatreno more
Njih obl'jeva, i u se ih suče.
Bože jada nevigjena prvo!
Vatrom gori četvrtina grada,
Onog grada tužnog, velikoga,
Na hiljade i hiljade kuća

Digitized by Google

Sve o jednom, kô jednim trenutom,
Žešće gori, a i žešće s'jeva,
Neg klaćina kada se raspali:
Plamen tako u visine klisa,
Tî bi reko da u nebo kreče;
A dim mutan tako se savija
Da se obdan ne vidi ni sunca,
Al ni obnoć zv'jezdâ, il mjeseca.
Svaka vatra od sebe je b'jesna,
U svom mahu vidjeti je strašna;
Dali vatra od kamenog ulja
Jest kô pako, i žešće je nema.
Srce trne o tom mislit samo,
A kam' gledat to kako bi bilo!
I gledati sve svoje imanje
U čas jedan kad se u lug vrnu !!!
Tam pri kraju tog Pariza grada,
Bješe gragja mnogo zasnovana:
Tu radjaše do mnogo stotina
O puščenom prahu i olovu.
U toj zgragji velikoj i carskoj
Ko bi znao tu množinu silnu
Pusta praha, i olova teškog?!
Da nu čujte srca nemiloga
Odmetnikâ, gjavljijeh sinovâ!
Onom prahu tamo nesretnomu
Iznenada živu vatru daju:
Kad množina praha upali se
Tako puče da se zemlja strese:
Nigdje kućâ, obližnjih ulica

Digitized by Google

Ne ostade pak da ne sruši se;
Po svem gradu do najdaljih kućâ,
Na prozorim već cakalâ nema,
Izpucaše od laguma teška.
Ona zgragja praha i olova,
Iz temelja s mjesta je dignuta
Tamo od nje pa i za dva sata
Nalaze se komadâ od mrtvih,
Velim ljudi ubijenih tužnih,
Razbacanih po visinam zraka;
Po krovima crkvâ i palača:
Na hiljade pak hiljade pečâ
Tam je naći od ljuckoga mesa:
Ajme Bože nečuvenog biča!!!
Kamo srce pa da neprocvili!
Pariz se je u plamen obuko,
O plamenu temu paklenomu
Mrije, gori, pedeset hiljada
Tužnog sv'jeta pariskoga grada!
Dali i još tu imade jada:
Kraljski dvor je u Parizu bio
Da mu druga u kraljevâ nema.
Ustaši su njemu vatru dali,
I tu danas, gdje su cari stali
Nema drugo, nego luga sama.
Tamo u dvor koga danas nema
Ko će kazat koliko je bilo
Najljepših stvarî unešenih?
I bogastvo koje se je splilo
U carevu dvoru mogućemu?

Digitized by Google

Pa kam' danas?! Kad li će nadoći?!
Ajme nigda za ovoga sv'jeta ...!
Sve najljepše, i najr'jegje stvari
Starogrčke, oli talijanske,
Pak iz svega poznanoga sv'jeta,
Tamo stahu za čudo sabrane;
I nesretna ustalačâ ruka
Zapali ih, u pepeo posla.
Mnogo zgragjâ velikih i brčnih,
U Parizu koje bjehu prve,
Izgorješe kô da n'jesu bile.
Neprijâtelj Vilim prusijanski
Svojim ratom teškim, i krvavim,
I cinežom do sad nečuvenim
On nagrdi Francu, i ucvili;
Dali Franca višu štetu primi
U Parizu od ognja gorućeg,
I toliko njoj žalije biva,
I sramnije pred ostalim sv'jetom
Što njezini isti narodnjaci,
Izrodnjaci, i nesretni sinci,
Upališe ljepotu od sv'jeta,
Koju žali ne samo Francuska,
Neg i svaki neprijatelj njezin.
Ne bi ljudi najviše divljačni
Uradili ni tugjemu gradu,
Parizani što učiniše svomu!
I do sad je bivalo nesreća,
Starodavnih danâ i godina,
Da grad koji vatrom se popali

Digitized by Google

Troja i Rim, Jerusalim sveti,
Pa i Moska, prženi su bili
Strahovito, neimade sumlje;
Dali tako nemilo, opako,
Kak' uništi štogod ljepšeg bješe
U Parizu gradu velikomu,
Povjesnica ni jedna ne kaže.
Hode daklen od danas do v'jeka
Najružnije djelo opačine,
Požeg, kojim Pariz poruši se.
Dali zloća ni tu mjere nema;
Općenjaši na zlo izrogjeni!
Oni n'jesu tezim zadovoljni
Što su Pariz u plamen obukli,
Što li tamo u žeravi gori
Parizanâ pedeset hiljadâ;
Neg videć da su nadbijeni
Od vladine vojske ubojite;
Za osvetu najgoru na sv'jetu,
Kainovci svu pobiše braću,
Zatvorenu koju jur držaju,
Brez najmanje krivice od sv'jeta.
Glava ti je tezih mučenikâ
Arkibiskup pariskoga puka:
Uz njeg više od šeset misnikâ,
Još i mnoštvo ljudi svjetovnjakâ,
Ljubiteljâ zakona, i pravde.
Nema zloće pa da nju nerade
Općenjaši, sjeme preopako!
Crkve robe, sadiru otare;

Digitized by Google

Sveto ruho, križi i kaleži,
Već ne služe Bogu na otaru,
Nego jesu u prokletoj ruci
Općenjaša, gadna i otrovna.
Samostani, il' ti Manast'jeri,
Bilo muških, bilo ženskih glava,
N'jesu više u pokoju mirnu;
Općenjaši nev'jernici crni,
Neće iko da on Bogu služi.
Pače isti Sakramenat sveti,
Isusovo u Ostijam t'jelo,
Svetogrgje i ono pretrpi,
Od ustašâ, da ih nebo smelo!
Dali vr'jeme jurve došlo b'ješe,
Da opake opačine stegne,
I da oni, barem, dio prime
Onih zala kojim kraja nema,
A oni ih počiniše dovlen.
Vojska dakle pritisnula čvrsto,
Hvata, pute pres'jeca, i strelja
Općenjaša gdjegod koga najde:
Ni jednomu vojska ne oprašća,
Jerbo svaki toliko zasluži,
Sto smrtiju da bi mu se dalo,
Prama zločam još ništa bi bilo.
Nu da ti je pogledat se dalo,
Kako oni vrazi općenjaši
Voljeli bi dol' u pako sići,
Nego vladi u ruke unići;
Kako tada tajna m'jesta traže

Digitized by Google

I boje se da ko ne pokaže
Mračni nugo koji njih sakriva;
Dal je zalud prijatelja nema,
Ustaš nema, jer dodija svima.
Dok ustašâ zlo se kolo igra,
Tad nečiste ženetine bludne
Njim bijahu one same drage;
I ustaši hrane pouzdanje,
Da najbolje one bi ih skrile
Sad od smrti koja svakom pr'jeti:
Zlo uzdanje gore dospivenje!
Jerbo iste one ženetine
Nit plaćane, niti zamoljene,
Kažu vladi ko joj o zlu radi.
Za ustaše neimade spasa;
I ne samo u zemlji francuskoj,
Neg sve druge kraljevine redom,
Sve se one očituju bitkom,
Općenjaše, pariske ustaše,
Kao kugu, koja svijet truje,
Ne primat ih u kraljestvo svoje:
I gdje koga sakrivena najdu,
Predati ga sudu francuskomu.
Da bi Bog dô i sr'jeća don'jela,
Zle ustanke koji godir bûde,
Sve da bi ih pravda dostignula,
Pogubila ime a i sjeme
Općenjašâ, u t'jelu vragova!
Zlu svakomu nek se društvo nada,
Ke kraljuje, i on neka preda,

Digitized by Google

Samo ako općenjašim prašta.
Dal družino moja braćo draga,
Mi u pjesmam rata francuskoga,
I pruskoga u zô čas početa,
Promješasmo kao jedno more
Vrucih suzâ a i krvi teške,
Prolivene iz ljuckih telesa:
Na hiljade spomenusmo šteta
Koje Francu opasaše b'jednu;
I najvišom nesrećom zaglavi
Plamen dajuć svome stolnom gradu.
Pariz bješe ko na nebu sunce:
I mož' reći pa da carevaše
Izvan France svemu drugom sv'jetu;
Danas Pariz on je ugljen crni,
I pepeo koga vjetar nosi!
O Francio o Parizu slavni!
Zašto danas tvoje lice tavni?
Jeda li su svi francuzi redom
Teb' stjerali u najdonje grane?
Nu ne misli da svi jesu redom,
Svi francuzi srca opakoga,
Pak svi o zlu da radiše svomu;
Jer francuzâ najviša je strana
Vazda bila, ko i danas hoda,
Da o dobru svačijemu radi,
U krajima i najdaljim sv'jeta,
Kamol nije o svom vlastitomu.
Dali bič je udario Francu
Udario po sred srca tužnu.

Digitized by Google

Pak hoćemo da se dosjetimo
Ko nateže, i omače str'jelu,
Smrtnu ranu ko zadade Franci?
Na pitanje žalostno i teško,
Ev' odgovor istiniti, sami;
— Božja sržba i osveta teška,
Francu šinu, a Pariz upali! —
Zlim ljudima nekim, i opakim,
Bog pripušća da pedepse kole,
Koje Pariz zaslužio b'ješe
Po nevjeri, nezakonju svomu.
Pri skončanju prošastoga v'jeka
Pogan nauk sebi ubra Franca,
Pogan nauk s l o b o š č i n o m zovnu:
Slobošćinu tako nju opruža
Da je prosto čovjeku svakomu
Svoju narav sl'jedit u svačemu;
Netrpjeti nada sobom vlasti;
Nevjerovat Boga jedinoga,
Neštovat ga, ni nauka svoga.
Taki nauk neznabožja c'jelog,
Zlourodi onez'jeh godina;
Zlourodi a i gore plodi,
U mnogima srcim francuskijem;
Osobito u Parizu holom,
I u dvoru pribivanja kraljskog,
Neznabožje uraste se tužno.
Glava Pariz, i vladari France,
Pogan nauk u ostalo t'jelo,
Hoću reći u francuske ljude,

Digitized by Google

Uvedoše, otrovaše misli,
Postadoše nežnabožci mnogi ....
Što j' opako to se goji samo,
I kô voda leti niza stranu,
Tako ovo brezbožje je brzo
Po Francuskoj, i dalje se pruža.
Napoleun od kad poće p r v i
Pak zlom t r e ć i dokle ne završi,
Neznabožje sve je većma raslo
Na prestolju u vladinim ljudma.
U Parizu, uz pristolje carsko,
Svaka zloća s l o b o d o m se štiti.
Napoleun danas rascareni,
On darova Renana opakog,
Koji nazva sve krstjane lude,
Jer kô Boga Isukrsta sl'jedeć
Zakon božji i njegove crkve,
Njih za ništo Napoleun sudi:
Ol toliko drži ih, i c'jeni,
Kolik svojoj politici služe:
Neznat Boga ni malo, nikako,
Drži Pariz da ne udi carstvu,
Nu da pače da napretku smeta
Bit pobožan, uregjenih d'jelâ.
U tom tako neznabožju sl'jepom
Holom caru, i njegovim sličnim,
Bog mogući, koga on pogrdi,
Pak Parizu uzdignutom, holom,
Bog mogući hotje da ukaže,
Da sve ljucke visine, i snage,

Digitized by Google

Što brez Boga zapasaše ljudi,
Kod njega su jedan prašak mali,
Kog u času na svom m'jestu nema,
Nit za sobom on ostavlja traga,
Sržba božja kada njime krene.
Tà n'je to sad na sv'jetu prvo,
Neg hiljada dogagjaja kažu,
Da prestolja kraljâ, a i carâ,
Tako ljudi posebni a holi,
Kad mišljaju da svaka mogaju,
A brez Boga i njegove vlasti,
Onda u čas kô da n'jesu bili,
Nestade ih sa ovoga sv'jeta.
Ovi taki dogagjaji česti,
Neznabošcu gluhomu, i sl'jepu,
Niti zbore, niti mu šta kažu
Dal čovjeku koji no poznaje,
Da ni zemlja, ni na zemlji ljudi,
Stat ne mogu brez božije vlasti,
Ovom zbore dogadjaji strašni,
Ko i ovi od Pariza grada;
Da je božje pokoranje teško,
Očito se ukazalo sv'jetu
Svrhu France, i Pariza svoga !!!
Nego sretan i pametan on je
Koji ono nauči i primi

Digitized by Google

Iz tugjega pokaranja teška,
Pokaranje ter da ne zasluži.
Bože tvorče, prepravedni suče;
Ti miluješ i kad koga karaš;
Pokorani oli da s' obrati,
Ol pravedni da od njega primi
Ne činiti neznabožnih d'jelâ:
Čini Bože da vatra goruća,
Koja sprži sve slave pariske,
Nek je ona uzrok premogući
U srcima ljubavi goruće,
Prama Bogu, i zakonu svomu!
Oni plamen koji se izvija
Nad polačom prenesretnom carskom,
Eh daj Bože ter da on prosv'jetli
Najpr'je Francu, pa i druge redom;
Ter da vide onim putem poći
Koji kralje, a i podložnike,
Izvodi ih k stanovitom blagu,
Blagu mira, uživanju samom.
Sad po Franci, i Parizu svomu,
Nek nauči, koji pukom vlada,
Da ne snaga topovâ i grada,
Da ne vojska i oružje bojno,
Održaju carsku krunu sjajnu;
Neg jedino pouzdanje samo,

Digitized by Google

Neka kralji, i cari mogući,
Svoje puke čuvaju, i brane
Od sljepoće neznabožja ružnog,
I naukâ, koji srca kvare:
Pak će onda narodi i sami
Čuvat kralja na prestolju svomu:
Opak nauk kako svaka kvari,
Tako dobar svaka redom tvrdi.

Svrha.

Digitized by Google

Naklada tiskarne D. Pretnera u Dubrovniku.

VIENAC

gorskog i pitomog cvietja.

HRVATSKO-SRBSKA PJESMARICA

uregjena po

I. Augustu Kaznačiću.

Cijena 60 nč.

Ovom pjesmaricom predajemo našemu narodu bogatu zbirku jugoslavenskijeh liričkih umjetnih i narodnih pjesama, ufajući da njezin obilni i zanimivi sadržaj rasprostraniti će ljubav k našoj književnosti, osobito medju milijem domorotkinjam, kojijem navlastito ovu zbirku poklanjamo i preporučujemo.

HRVATSKE

NARODNE PJESME

sabrao

LUKA MARJANOVIĆ.

Cijena 80 nč.

Ove dosele nigdje dotiskane junačke narodne pjesme o Kraljeviću Marku i inijem junacima, kao i ženske narodne pjesme, tako su omilile, da je najveći dio naklade više razprodan.

Digitized by Google

Naklada tiskarne D. Pretnera u Dubrovniku.

Glasoviti dogagjaj iz ruske povijesti, pod naslovom:

MARTA POSADNICA

ili

PÂD VELIKOG NOVGORODA

čestito nagje u našemu domorodcu, vrijednomu spisatelju i pjesniku **Matiji Banu,** vješto i letno pero da zanimivo preplete tragično djelo, što našim tiskom skorice izdasmo. Ime slavnog spisatelja, uopće poznato na književnomu polju, pa i pohvalni spomen navednog djela u srpskim novinam, jamče o njegovoj vrijednosti Preporučujemo ga za to svim ljubiteljima dobrijeh narodnijeh knjigâ,

Cijena 80 nč., a finomu izdanju u engleskom ukusnom vezu 1 for. 80 nč.

DUBROVNIK

zabavnik narodne štionice Dubrovačke

III. tečaj

uregjen po

Jozu markizu Buniću.

Cijena ovog ukusnog dotiskanog zabavnika, u velikoj osmiui preko 300 stranah dopada 1 for. 50 nč.

Ovaj zabavnik natkriljuje svojim veoma zanimivim sadržajem iz stare i nove dubrovačke književnosti sva prijašnja tečaja, te istog sl. domoljubnom općinstvu što toplije preporučujemo.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

This book should be returned to the Library on or before the last date stamped below.

A fine of five cents a day is incurred by retaining it beyond the specified time.

Please return promptly.

Digitized by Google